

Јелена С. Османовић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за педагогију

УДК 37.012/.013(049.32)
Примљен: 5. јануар 2018.
Прихваћен: 23. мај 2018.

АКЦИОНА ИСТРАЖИВАЊА НА ТЕМЕЉИМА РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ

Јелена Максимовић, *Акциона истраживања и рефлексивна пракса*,
Универзитет у Нишу, 2017, 104 стр.

Крајем 2017. године појавила се занимљива монографија под називом *Акциона истраживања и рефлексивна пракса* ауторке проф. др Јелене Максимовић. Књигу су рецензирали проф. др Грозданка Гојков (Учитељски факултет Универзитета у Београду), проф. др Вељко Банђур (Учитељски факултет Универзитета у Београду) и проф. др Бисера Јевтић (Филозофски факултет Универзитета у Нишу). Публикација је подржана од стране Европске уније и реализована је у оквиру Мастер програма Лидерство у образовању (Master program in Educational leadership, EDLEAD).

Упркос све већем разумевању значаја акционих истраживања за развој педагошке науке у академским круговима, она су још врло мало заступљена у пракси наших наставника. Књига на изузетан начин афирмише акциона истраживања као посебну врсту истраживања која се могу реализовати у школском контексту, па је стога намењена наставницима, студентима, свима који се баве наставничком професијом и лидерством у школи. Дугогодишња пракса која је наставнике стављала у позицију да буду реализатори промена осмишљених изван школског контекста не може допринети стварању креативне климе у нашим школама која је пресудан услов за остваривање акционих истраживања. Зато ова књига представља један афирмативни доказ да је могуће од наставника створити праве рефлексивне практичаре и то путем акционих истраживања.

Књига је сачињена из три основне целине (теоријски приступ проблему, методолошки приступ проблему, анализа и интерпретација резултата истраживања). Прву целину представља теоријски оквир рада у коме се ауторка бавила анализом акционих истраживања и рефлексивне праксе кроз историјску димензију, рефлексивном праксом, рефлексивном и наставничком рефлексивном приступом.

сијом, анализом утицаја и улоге рефлексивне праксе на ученике и учење, али и потребом за методолошким и статистичким образовањем наставника.

У оквиру првог поглавља теоријског дела рада ауторка је прецизно и хронолошки истицала када и како су акциона истраживања настала, па можемо рећи да је историјска димензија настанка ове врсте истраживања сасвим оправдана и неопходна за разумевање нашег образовног контекста данашњице. Главни закључци своде се на то да се истраживања у хуманистичким наукама не смеју само сводити на прикупљање и обраду података, већ да истраживања морају садржати и акциону компоненту која је базирана и на сазнавању чињеница, али и на размени знања, вештина, умења, саморефлексији, партнерству, променама.

У оквиру другог поглавља теоријског дела рада анализиран је значај рефлексивне праксе за наставничку праксу. Заправо, ауторка указује на то да рефлексивна пракса може помоћи наставницима да се ослободе курикулумских стега и рутинских понашања и да им рефлексивна пракса уз помоћ акционих истраживања може помоћи да намерно, сврсисходно делују, да производе креативну и добру промену у учионици. Као резултат рефлексивне праксе, циљ је да наставници постану бољи посматрачи понашања у учионици, што буди свест о њиховим наставничким одлукама и разлозима који стоје иза њих.

Савременој настави потребни су компетентни наставници који организују рад, подстичу и мотивишу ученике, јер од компетенција наставника зависе стандарди постигнућа њихових ученика. То су кључна разматрања трећег поглавља књиге. Заправо, питање како рефлексивна пракса и наставници рефлексивни практичари могу утицати на учење и ученике аутор врло јасно објашњава. Потребни су наставници који раде осмишљеније, рационалније, који остварују више, а то су: наставници истраживачи, саветодаваци, програмери, педагошки дијагностичари, терапеути, васпитачи генерације.

Четврто поглавље књиге, у оквиру теоријског приступа проблему, посвећено је потреби за методолошким и статистичким образовањем наставника. Један од основних захтева савременог програма професионалног образовања наставника је развијање методолошких и истраживачких компетенција.

Како је ово круцијално питање за спровођење сваке врсте истраживања па тако и акционих, ауторка други део књиге посвећује разradi читаве методологије и методолошке апаратуре за емпиријско истраживање на ову тему. Истраживањем су била обухваћена 402 наставника на територији Републике Србије. Подаци су прикупљени техникама скалирања и тестирања и представљени табеларно и графички уз помоћ различитих статистичких параметара (M, SD, N, t-тест, F-тест, hi-квадрат тест, Пирсонов коефицијент корелације, факторска анализа).

Посебан допринос књиге може се сагледати управо у емпиријским резултатима истраживања које је спроведено. Представљамо делове добијених

резултата. Истраживање је показало да су наставници мотивисани за спровођење истраживања и да критички прихватају и користе резултате научних истраживања. Такође, резултати су показали да наставници преферирају улогу истраживача у односу на улогу испитаника и да се баве вредновањем и унапређивањем целокупне васпитне праксе. Истраживање је показало да је пол повезан са позитивним ставовима испитаника о подстицајима за спровођење акционих истраживања, али и да је за унапређивање васпитно-образовне праксе неопходно знање из дидактичке и методичке области, као и методолошке области педагошких истраживања. Истраживање је показало да су наставници упознати са предностима и недостацима спровођења акционих истраживања. С обзиром на овај податак, мора се првенствено истаћи да на мотивисаност за спровођење истраживања утиче методолошка образованост наставника, потреба за стручним усавршавањем, спремност наставника за информатичку и било коју другу едукацију. Изведен је закључак да испитаници имају мало знања о статистици и методологији. То се у књизи јасно може видети по свим нетачним одговорима на тесту знања из области методологије и статистике. Иако су испитаници фреквенцијално ниско показали солидна знања о овој теми, ипак можемо закључити да већина наставника који су ушли у узорак истраживања нема сву неопходну методолошку и статистичку основу да би кренули у планирање и реализовање акционих истраживања. Такође, посебан допринос књизи може се сагледати у транспарентности прилога којима су испитани испитаници (скала процене Ликертовог типа и тест знања). Прилози могу бити подстицај свим истраживачима, наставницима, студентима да истражују даље ову проблематику (сва ауторска права су заштићена).

Констатујемо да акциона истраживања могу постати значајан услов побољшања васпитне праксе само ако буду препозната и подржана на нивоу целог школског система. Све док њихово остваривање буде ствар ентузијазма појединих наставника и стручних сарадника, њихова заступљеност ће остати неприметна.